

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 14 febr. 1895, kl. 2 e. m

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 2 § giftermålsbalken.

Uti en, inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 104, hemställa herrar *O. G. Erikson* i Öfra Odensvi och *A. P. Gustafsson*:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes utarbета och för Riksdagen framlägga förslag om sådan ändring af 10 kap. 2 § giftermålsbalken, jemte andra i sammanhang dermed varande lagbestämmelser, att äkta makar må förklarar berättigade att njuta giftorätt till hälften hvardera i all den egendom de ega eller ega få, oafsedt om egendomen består af fast egendom på landet eller af annan egendom.

Motionärerna hafva rigtat sin uppmärksamhet uteslutande på den i 10 kap. 2 § giftermålsbalken innehållna bestämmelsen, att uti den fasta egendom på landet, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärft, den andra maken ej eger giftorätt, och förmena, att ifrågavarande stadgande i många fall kan föranleda till en mindre rättvis fördelning af äkta makars egendom.

För belysning af detta sitt påstående anföra motionärerna tvenne exempel. I det förstnämnda antages, att den ena maken ärfver en fastighet på landet, och den andra maken ärfver antingen en fastighet i stad eller en summa penningar, motsvarande den förstnämnda fastighetens värde. I sådant fall skulle, med tillämpning af gällande lagbestämmelse i åberopade hänseende, den af makarne, som ärft fastig-

het å landet, icke allenast bibehålla densamma såsom sin enskilda egendom, utan dessutom erhålla hälften af hvad den andra maken infört i boet och sålunda erhålla som giftorätt tre fjerdedelar af makarnes bo, under det att andra maken endast bekomme en fjerdedel.

Liknande blefve förhållandet, om, såsom motionärerna i andra exemplet antaga, den ena maken före äktenskapet inköpt en fastighet på landet, som sedermera under äktenskapet till större eller mindre del betalades med den andra makans penningar; i sådan händelse blefve nemligen den inköpta fastigheten, på grund af återopade lagbestämelse, den förstnämnda makans enskilda egendom, i trots deraf att den andra maken ganska väsentligt bidragit till köpeskillingens gäldande. Ett sådant förhållande, som det af motionärerna påvisade, stode i strid med billighet och rättvisa, och motionärerna ansåge, att äkta makar borde i afseende å egande- eller giftorätt vara med hvarandra likställda, vare sig de å ena eller andra sidan i det gemensamma boet infört mera eller mindre, vare sig fast eller lös egendom.

Det ämne, motionen afser, har redan flera gånger varit föremål för behandling af Riksdagen. Senast år 1892 väcktes af herr Nils Hansson motion, deri han hemställde, »att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i 10 kap. 2 § giftermålsbalken, att hvad om makars ömsesidiga giftorätt i fast egendom redan gäller för stad, måtte blifva gällande äfven för landet».

Lagutskottet afstyrkte emellertid detta förslag och anförde till stöd derför: »Vid alla de tillfällen, så väl under ständsriksdagarnes tid som efter det nya representationsskickets genomförande, då framställningar i enahanda syfte som ifrågavarande motion förelegat till behandling, hafva dylika framställningar blifvit i enlighet med lagutskottets hemställan af representationen afslagna. Så fann lagutskottet vid 1862—63 årens riksdag giftorättens utsträckning till ärfd eller före äktenskapet förvärfvad fastighet å landet innebära, icke ett steg framåt, utan fast hellre ett steg tillbaka i utvecklingen, på samma gång utskottet trodde sig kunna förutsäga, att framtida reformer i fråga om ordnande af makars inbördes egendomsförhållanden skulle komma att gå i en rigtning, alldeles motsatt den, som af motionären i ämnet förordats. Vidare anförde utskottet, att egendomssamfällighet emellan

makar icke kunde betraktas såsom ett väsentligt moment i äktenskapet och att det etiska sambandet emellan makarne ingalunda syntes kunna stärkas genom den föreslagna åtgärden. Icke heller lagkomitén hade hyllat principen af en dylik utsträckning, utan tvärt om, med bibehållande af gällande inskränkning i fråga om giftorätt i fastighet å landet, från giftorätt undantagit ärfd eller före äktenskapet förvärfvad fastighet i stad. Komitén hade till stöd för detta förslag anfört: »Ehuru lagen förordnat, att giftorätt icke skall ega rum i ärfd jord å landet, eller i den, som endera maken före giftermålet der förvärfvat, har den likväl medgifvit giftorätt i all både ärfd och förvärfvad fastighet i stad, utan åtskilnad om förvärfvandet skett före eller efter giftermålet. Lagstiftaren har utan tvifvel utgått från den synpunkt, att hus och tomt i städerna icke i allmänhet utgjorde borgarens redbaraste förmögenhet, men att deremot å landet, der näringssättet egentligen bestode i jordbruk, fastigheten eller jorden vore brukarens förnämsta egendom, som således åt honom eller hans släkt borde förvaras. I fråga om giftorätt emellan makar har dock komitén, vid ämnets närmare granskning, icke kunnat godkänna denna skilnad. När bolaget emellan makarne uppkommer, är det icke egentligen sjelfva de ömsesidiga insatserna, som böra sammanblandas, utan det är förkofringen eller hvad under äktenskapet förvärfvas, som skall utgöra det samfälda boet. Man skulle kunna lämpa detta förhållande äfven till penningar eller annan lös egendom, som hvardera sidan vid äktenskapets början medförde, om det gäfves en möjlighet att med säkerhet urskilja beloppet deraf; men hvad angår fast egendom, vare sig å landet eller i stad, så kan för detta urskiljande ingen svårighet möta. Då man följaktligen måste låta ankomma på de bestämda formaliteter, under hvilka förord ega rum, huru vida hvad af hvardera maken enskildt i lös egendom införes må kunna från samfälligheten afsöndras, är man deremot oförhindrad att bibehålla det ursprungliga förhållandet makarne emellan i afseende på fastighet. Genom det, att man undantager viss egendom från samfälligheten, afskär man alla anspråk af ena makens skyldemän på sådan egendom, tillhörig den andra. Utan att misskänna makarnas egen böjelse att med hvarandra dela sin förmögenhet eller att gemensamt bibehålla den åt sina barn, bör man likväl betänka, att de svårligen med likgiltighet skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva, för att öfverflyttas till personer i en annan släkt.

Då de nu anförda skäl gälla lika för fast egendom i stad och på landet, har komitén med afseende derå stadgat ett lika förhållande

samt ansett tillräckligt utrymme vara lemnadt åt makarnas inbördes välvilja, när dem blifvit tillåtet att, efter eget behag, medelst förord eller testamente, gifva hvarannan del i all deras egendom, och att för åtnjutande deraf sjelfva utstaka vilkoren.»

Utskottet, som förklarade sig i allo dela lagkomiténs sålunda uttalade uppfattning, erinrade derjemte, huru som äfven i främmande länders lagstiftning ärfd eller före äktenskapet förvärfvad fastighet vore undantagen från den egendomssamfällighet, som eljest, enligt lag, vore för makar bestämd. Så t. ex. innehölle code civil (art. 1,404) i afseende å äktenskap, ingångna under förutsättning af egendomsgemensamhet (régime en communauté) enahanda stadganden, som lagkomitén föreslagit.

På enahanda skäl afstyrkte lagutskottet vid 1867, 1872, 1873 och 1874 årens riksdagar de framställningar i samma rigtning, som vid dessa riksdagar förelågo, och erinrade tillika, att om, såsom ofta varit anmärkt, vår äktenskapslagstiftning icke vore nog verksam att skydda hustrus egendom mot ödeläggelse genom missbruk af mannens målsmansrätt, syntes deraf kunna hemtas ett ytterligare skäl att bibehålla ett stadgande, hvarigenom åtminstone förekommes, att den fastighet å landet, som hustrun före äktenskapet egt eller derefter ärft, gäfves till spillo.»

Denna utskottets hemställan blef af båda kamrarne bifallen.

De skäl, som af 1892 års lagutskott i ofvan anförda utlåtande blifvit återopade, synas utskottet fortfarande ega full giltighet, och utskottet får alltså hemställa,

att herrar O. G. Eriksons och A. P. Gustafssons ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 februari 1895.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Herr *Näslund* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.